

Mål C-461/23**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

24 juli 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

4 juli 2023

Sökande:

Umweltforum Osnabrücker Land e. V.

Motpart:

Landkreis Osnabrück

Saken i det nationella målet

Miljö rätt – Direktiv 92/43/EEG – Bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan – Direktiv 2001/42/EG – Strategisk miljöbedömning – Förordning om klassificering av ett landskapsskyddsområde – Element som medför en skyldighet att genomföra en strategisk miljöbedömning

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning av unionsrätten, artikel 267 FEUF

Frågor som har hänskjutits för förhandsavgörande

- 1) Ska artikel 3.2 b i direktiv 2001/42/EG (SMB-direktivet) jämförd med artikel 6.3 i direktiv 92/43/EEG (livsmiljödirektivet) tolkas, så att alla bestämmelser i en rättsakt, genom vilken en medlemsstat utser ett område till ett särskilt bevarandeområde i enlighet med livsmiljödirektivet, oberoende av det konkreta innehållet i rättsakten, ska anses direkt hänga

samman med eller vara nödvändiga för skötseln och förvaltningen av området, med den följd att rättsakten anses vara en plan som inte behöver bli föremål för en miljöbedömning enligt artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, eller kan det vara nödvändigt att pröva varje bestämmelse separat beroende på deras materiella innehåll, vilket kan få till följd att vissa bestämmelser i en sådan rättsakt kan anses vara en plan (eller del av en plan) som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av ett område, medan andra bestämmelser i rättsakten anses vara en plan (eller del av en plan) som inte gör det?

- 2) Om fråga 1 besvaras på så sätt att det sistnämnda alternativet är det riktiga: Ska artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att en enskild bestämmelse i en rättsakt som antagits av en medlemsstat, genom vilken medlemsstaten utser ett område till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet och fastställer bevarandemål för området samt skyldigheter och förbud, ska anses inte direkt hänga samman med eller vara nödvändig för skötseln och förvaltningen av området, eller anses vara en plan (eller del av en plan) som inte är nödvändig i detta hänseende, om bestämmelsen, genom att föreskriva konkreta kriterier och villkor, undantar vissa verksamheter i området från tillämpningsområdet från de skyldigheter och förbud som uppställts, och dessa verksamheter inte direkt syftar till att uppnå målsättningarna vad gäller bevarandet av området, utan i stället ska anses som förvaltnings- och underhållsarbeten som utgör projekt i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet?
- 3) Om fråga 2 ska besvaras jakande: Ska artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att det inte kan anses uteslutet att en betydande påverkan på området kommer att uppkomma till följd av en bestämmelse i en rättsakt, genom vilken ett område utsetts till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet på det sätt som beskrivs i fråga 2, och där den berörda bestämmelsen på ett tillräckligt konkret sätt uppställer kriterier och villkor för utövandet av sådan verksamhet som avses i bestämmelsen och dessa verksamheter utgör projekt i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, om den nationella lagstiftningen inte föreskriver något tillståndskrav för dessa verksamheter och den behöriga myndigheten, till följd av nämnda bestämmelse i rättsakten, även i enskilda fall underlåter att i förväg anmäla dessa verksamheter och genomföra en bedömning av projektets konsekvenser för området enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, eller visserligen genomför en bedömning av projektets konsekvenser för området i det enskilda fallet, men vid denna bedömning redan på förhand utgår från huruvida de kriterier och villkor som anges i den berörda bestämmelsen, som beskrivs i fråga 2, är uppfyllda?

- 4) Om fråga 2 besvaras jakande: Ska artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att det inte finns någon risk för att en betydande påverkan på området uppkommer till följd av en bestämmelse i en rättsakt, genom vilken ett område utsetts till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet på det sätt som beskrivs i fråga 2, om verksamheten som avses i en sådan bestämmelse i regel har utövats sedan lång tid och det till följd av de kriterier och villkor som fastställts i bestämmelsen i vart fall inte är möjligt att intensifiera eller utvidga dessa verksamheter på området?
- 5) Om det följer av svaret på frågorna ovan att det föreligger en skyldighet att genomföra en miljöbedömning enligt artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet till följd av innehållet i enskilda bestämmelser i en rättsakt, genom vilken ett område utsetts till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet: Ska artikel 3.3 i SMB-direktivet tolkas så, att en nationell myndighet, i ett fall där klassificeringen av ett område ska anses vara en situation där användningen av små områden på lokal nivå fastställs, i normalfallet ska presumera att klassificeringen som skyddsområde kan antas medföra betydande miljöpåverkan till följd av att området redan tidigare har klassificerats som ett område av gemenskapsintresse i den mening som avses i artikel 4.2 tredje stycket i livsmiljödirektivet?
- 6) Om det följer av svaret på frågorna ovan att det föreligger en skyldighet att genomföra en miljöbedömning till följd av innehållet i enskilda bestämmelser i en rättsakt, genom vilken ett område utsetts till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet: Ska artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet tolkas så, att det endast är dessa enskilda bestämmelser som måste bli föremål för en miljöbedömning, eller ska en sådan miljöbedömning omfatta hela rättsaktens innehåll?
- 7) Om det följer av svaret på frågorna ovan att det föreligger en skyldighet att genomföra en miljöbedömning till följd av innehållet i enskilda bestämmelser i en rättsakt, genom vilken ett område utsetts till ett särskilt bevarandeområde i den mening som avses i livsmiljödirektivet: Ska artikel 4.1 i SMB-direktivet, enligt vilken den miljöbedömning som avses i artikel 3 i samma direktiv ska utföras under utarbetandet av en plan eller ett program och innan de antas, tolkas så, att en utebliven miljöbedömning av en plan eller del av en plan inte kan åtgärdas genom ett kompletterande förfarande efter att en plan eller del av en plan har antagits på ett sätt som medför att det förfarandefel som utgörs av den uteblivna miljöbedömningen kan avhjälpas?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (nedan kallat livsmiljödirektivet), särskilt artikel 4.2 tredje stycket och artikel 6.3

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (nedan kallat SMB-direktivet), särskilt artikel 3.2 och artikel 4.1

Anförda nationella bestämmelser

Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege – Bundesnaturschutzgesetz (den federala lagen om naturskydd och landskapsvård, nedan kallad BNatSchG) av den 29 juli 2009 (BGBl. I s. 2542), senast ändrad genom artikel 3 i lagen av den 8 december 2022 (BGBl. I S. 2240), särskilt 22 § punkt 2a och 26, 32, 33, 34 och 36 §§ BNatSchG

Gesetz über ergänzende Vorschriften zu Rechtsbehelfen in Umweltangelegenheiten nach der EG-Richtlinie 2003/35/EG – Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz (lagen om särskilda föreskrifter om rättsmedel i miljöfrågor enligt direktiv 2003/35/EG, nedan kallad UmwRG), i dess lydelse enligt kungörelsen av den 23 augusti 2017 (BGBl. I s. 3290), senast ändrad genom artikel 2 i lagen av den 14 mars 2023 (BGBl. 2023 I nr 71), särskilt 1 § 1 första meningen siffran 4, 4 § och 7 § 3 UmwRG

Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung (lagen om miljökonsekvensbedömning, nedan kallad UVPG) i dess lydelse enligt kungörelsen av den 18 mars 2021 (BGBl. I s. 540), senast ändrad genom artikel 2 i lagen av den 22 mars 2023 (BGBl. 2023 I nr 88), särskilt 35–37 §§ UVPG

Verordnung über das Landschaftsschutzgebiet „Bäche im Artland“ in den Städten Quakenbrück, Fürstenau und Bersenbrück sowie den Gemeinden Menslage, Nortrup, Badbergen, Berge, Bippen, Eggermühlen, Kettenkamp, Ankum und Merzen, Landkreis Osnabrück (Förordning om landskapsskyddsområdet ”Bäche im Artland” i städerna Quakenbrück, Fürstenau och Bersenbrück samt kommunerna Menslage, Nortrup, Badbergen, Berge, Bippen, Eggermühlen, Kettenkamp, Ankum och Merzen i Landkreis Osnabrück) (nedan kallad landskapsskyddsförordningen) av den 30 september 2019 (Landkreis Osnabrücks officiella tidning, nr 20 av den 30 oktober 2019)

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Tolkningsfrågorna har uppkommit i ett mål om lagprövning, som inletts av Umweltforum Osnabrücker Land e. V. (nedan kallat Umweltforum Osnabrücker

Land), en erkänd miljöorganisation i den mening som avses i 3 § 1 UmwRG, som tvistar med motparten, Landkreis Osnabrück, om giltigheten av en förordning om ett landskapsskyddsområde.

- 2 Syftet med att utse det berörda området till ett landskapsskyddsområde är att skydda livsmiljön samt vilda djur och växter i skyddsområdet "Bäche im Artland" (områdeskod DE-3312-331) som är beläget i naturregionen "Ems-Hunte-Geest und Dümmer-Geestniederung". Skyddsområdet omfattar flera bäckar och angränsande landskap. Det är ett system med vattendrag som leder in i varandra på flera ställen, med delvis orörda naturområden med bäckar som i synnerhet är en viktig livsmiljö för sådana fiskarter som anges i bilaga II i livsmiljödirektivet. I geografisk närhet till bäckarna finns skogar, ängar och mossar, vilka omfattar både prioriterade livsmiljötyper och icke prioriterade livsmiljötyper i den mening som avses i livsmiljödirektivet.
- 3 I förfarandet för antagande av landskapsskyddförordningen genomförde Landkreis Osnabrück ett förfarande för allmänhetens deltagande, bland annat med avseende på tolkningen av förslaget till förordning och tillhörande kartor, samt en motivering. Under detta förfarande inbjöds bland annat Umweltforum Osnabrücker Land som lämnade skriftliga synpunkter beträffande förslaget till förordning den 19 februari 2019. En strategisk miljöbedömning (nedan kallad SMB) i förening med utarbetandet av en miljörapport eller en föregående prövning i enlighet med SMB-direktivet genomfördes inte innan landskapsskyddförordningen antogs.
- 4 Landskapsskyddförordningen trädde i kraft från och med offentliggörandet i Landkreis Osnabrücks officiella tidning den 31 oktober 2019. I förordningen föreskrivs bland annat ett förbud mot åtgärder som förändrar områdets karaktär eller strider mot förordningens skyddssyfte och även vilka åtgärder och vilken användning som är undantagna från detta förbud.
- 5 Den 13 oktober 2020 väckte Umweltforum Osnabrücker Land en talan om lagprövning rörande landskapsskyddförordningen. Enligt nationell rätt får en erkänd miljöorganisation – med förbehåll för möjligheten att avhjälpa ett förfarandefel enligt 4 § 1b UmwRG – väcka talan om ogiltigförklaring av ett beslut genom vilket planer eller program antagits om en nödvändig SMB eller föregående prövning av om en SMB krävs varken utförts från början eller i efterhand (4 § 4 första meningen jämförd med 4 § 1 första meningen siffran 1 UmwRG).
- 6 Den hänskjutande domstolen anser att det är oklart huruvida SMB-direktivet jämförd med livsmiljödirektivet föreskriver att en strategisk miljöbedömning ska genomföras innan en miljörättslig förordning om ett skyddsområde, såsom den nu aktuella, antas enligt 36 § UVPG jämförd med 36 § första meningen siffran 2 och 34 § 1 första meningen BNatSchG, eller att medlemsstaten åtminstone ska meddela ett beslut om genomförande av en sådan prövning. I detta sammanhang krävs en tolkning av de unionsrättsliga bestämmelserna som ligger till grund för

den nationella lagstiftningen, nämligen artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet, samt svar på de frågor som hänskjutits i detta hänseende.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 7 Liknande frågor har uppkommit i ett stort antal mål om lagprövning som anhängiggjorts vid den hänskjutande domstolen. Svaret på dessa frågor är avgörande för huruvida en majoritet av skyddsförordningarna för livsmiljöer i Niedersachsen (endast i denna delstat berörs 385 skyddsområden) och även på andra ställen i Förbundsrepubliken Tyskland är giltiga. Det är även tänkbart att utgången i förevarande mål kan få långtgående rättsliga konsekvenser för liknande rättsakter i andra medlemsstater.
- 8 Vad gäller tillämpningen av artikel 3.2 b i SMB-direktivet jämförd med artikel 6.3 i livsmiljödirektivet på den nu aktuella landskapsskyddsförordningen anser den hänskjutande domstolen, med hänvisning till EU-domstolens rättspraxis (dom av den 12 juni 2019, CFE, C-43/18, EU:C:2019:483, punkterna 39 och 46), att denna förordning omfattas av begreppet ”planer och program” i den mening som avses i artikel 2 a i SMB-direktivet och dessutom ska anses vara en ”plan” i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet.
- 9 Fråga 1: Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i hur EU-domstolens överväganden i domen av den 12 juni 2019, CFE, C-43/18, EU:C:2019:483, punkterna 49 och 50 ska tolkas och lutar mot synsättet att det avgörande är innehållet i de enskilda bestämmelserna i en rättsakt genom vilket ett område utses. Enligt skälen i livsmiljödirektivet måste en lämplig bedömning göras av alla planer eller projekt som på ett betydande sätt kan påverka bevarandemålen för ett område, såsom de framgår av rättsakten genom vilket området utsetts.
- 10 Enligt kommissionen ska begreppet ”förvaltning” i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet förstås i den mening som avses i artikel 6.1 i livsmiljödirektivet. Det innebär att behörigheten att förvalta området endast omfattar sådan verksamhet som direkt hänger samman med eller är nödvändig för att uppnå bevarandemålen för ett område. Planer ska betraktas separat om de, förutom de beståndsdelar som har samband med bevarandeförvaltningen, även innehåller andra beståndsdelar [som inte avser bevarande] (se kommissionens tillkännagivande C(2018) 7621 final, s. [39]och följande sida).
- 11 Den hänskjutande domstolen anser att bestämmelser i en rättsakt, genom vilken ett område utses till ett särskilt bevarandeområde, ska anses direkt hänga samman med skötseln och förvaltningen av området i den mening som avses ovan, under förutsättning att bestämmelserna avser placeringen under skydd som sådan, fastställande av skyddsändamål och bevarandemål samt angivelse av påbud och förbud. I den mån som en sådan rättsakt, såsom den nu aktuella landskapsskyddsförordningen, dessutom föreskriver konkreta kriterier och villkor för att undanta en rad verksamheter, såsom bevarande av vattendrag, fiske,

jordbruk och skogsbruk, från förbudens tillämpningsområde, framstår det som tveksamt om dessa bestämmelser fortfarande kan anses direkt hänga samman med eller vara nödvändiga för att uppnå bevarandemålen för området. För att avgöra huruvida dessa undantagna verksamheter kan anses vara nödvändiga såsom ”bevarandeförvaltning” för att bevara eller förbättra bevarandestatusen hos de livsmiljöer och arter som finns i området (se kommissionens tillkännagivande C(2018) 7621 final, s. [39 och följande sida]) eller om undantagsbestämmelserna syftar till att inte begränsa dessa verksamheter på ett oproportionerligt sätt och undvika alltför omfattande förbud, krävs dock en materiell prövning av bestämmelsernas innehåll.

- 12 Den hänskjutande domstolen anser att en separat betraktelse av bestämmelserna i en rättsakt som placerar ett särskilt bevarandeområde under skydd även föranleds av EU-domstolens rättspraxis rörande Natura 2000-avtal (dom av den 4 mars 2010, kommissionen/Frankrike, C-241/08, EU:C:2010:114, punkt 51).
- 13 Fråga 2: Den hänskjutande domstolen vill genom denna fråga få ett klagörande beträffande bestämmelser som gör det möjligt att bedriva verksamheter i området vilka tagna för sig inte kan anses som renodlade åtgärder för ”bevarandeförvaltning”. Ett exempel på en sådan åtgärd för bevarandeförvaltning – som inte regleras av den i förevarande mål aktuella landskapsskyddsförordningen – vore nödvändigheten av bete för att bevara livsmiljötypen 4030 – Europeiska torra hedar. Den hänskjutande domstolen anser att de aktuella undantagsbestämmelserna i den angripna landskapsskyddsförordningen syftar till att inom vissa ramar fortsätta den användning av miljön som hittills skett i området, vilken i slutändan har haft kommersiell karaktär (undantag för fiske, markanvändning för jordbruksändamål och skogsbruk) och till att möjliggöra underhållsåtgärder för att säkerställa flödena mellan vattendrag (undantag för bevarande av vattendrag), så att berörda markägares och nyttjanderättsinnehavares rättigheter inte inskränks oproportionerligt. Dessa verksamheter som är undantagna från förbuden i landskapsskyddsförordningen bör, när de genomförs i det enskilda fallet, anses som projekt till följd av den extensiva och funktionsorienterade tolkningen av begreppet projekt i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet. EU-domstolen har tidigare slagit fast att vanliga åtgärder i samband med jordbruk som spridning av gödsel på och i mark i närheten av Natura 2000-områden (se dom av den 7 november 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment m.fl., C-293/17 och C-294/17, ECLI:EU:C:2018:882, punkt 76) och skogsavverkning (se dom av den 17 april 2018, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-441/17, ECLI:EU:C:2018:255, punkt 123 och följande punkt) kan kvalificeras som ”projekt” i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet. Det står klart att sådana verksamheter inte kan anses direkt hänga samman med eller vara nödvändiga för skötseln eller förvaltningen av ett område och att de enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt eventuellt kan påverka området på ett betydande sätt.

- 14 Fråga 3: Om det är fråga om en plan (eller del av en plan) som inte direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av ett område, är det avgörande för om en lämplig bedömning av konsekvenserna för området måste genomföras i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet innan denna plan antas, huruvida den enskilt eller i kombination med andra planer eller projekt kan påverka området på ett betydande sätt. Enligt EU-domstolens rättspraxis ska en sådan bedömning av konsekvenserna för området göras om det föreligger tvivel beträffande skadliga verkningar (se dom av den 7 september 2004, Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, punkt 44 och dom av den 29 juli 2019, Inter-Environnement Wallonie och Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, C-411/17, EU:C:2019:622, punkt 134).
- 15 Enligt Bundesverwaltungsgerichts rättspraxis kan en skyddsområdesförordning endast påverka ett Natura 2000-område om förordningen innehåller tillräckligt konkreta bestämmelser som kan läggas till grund för bedömningen av om det föreligger påverkan på området (se BVerwG, dom av den 26 januari 2023 – 10 CN 1.23 m.fl., ECLI:DE:BVerwG:2023: 260123U10CN1.23.0, punkt 17). Den hänskjutande domstolen anser att detta krav är uppfyllt i förevarande mål. Det är inte möjligt att på förhand utesluta att de verksamheter som möjliggörs av undantagsbestämmelserna i landskapsskyddsförordningen skulle kunna påverka de naturliga livsmiljöer och arter av gemenskapsintresse som finns i området. Förutom åtgärder som ingår i bevarandet av vattendrag kan även de åtgärder för utsättning av fisk som tillåts enligt landskapsskyddsförordningen leda till att de djurarter av gemenskapsintresse som anges i nämnda förordning påverkas. Detsamma gäller de undantag som föreskrivs i landskapsskyddsförordningen i samband med reguljärt jordbruk. Det är tveksamt om bestämmelser i detta hänseende är tillräckligt långtgående för att på ett effektivt sätt förhindra att gödnings- och växtskyddsmedel släpps ut i skyddade vatten. Inte heller vad gäller undantaget för reguljärt skogsbruk står det klart huruvida begränsningarna i landskapsskyddsförordningen är tillräckliga för att det ska kunna anses uteslutet att de livsmiljöer i skog som omfattas av förordningen påverkas.
- 16 Det finns projekt för vilka en föregående bedömning av konsekvenserna ska genomföras enligt artikel 6.3 i livsmiljödirektivet. Den hänskjutande domstolen anser att denna bedömning antingen kan ske i skedet för den individuella prövningen av projektet, eller under det i tiden föregående planeringsskedet. Om en bedömning av konsekvenserna inte genomförs under skedet för den individuella prövningen, eller bedömningens slutsatser redan på förhand följer av kriterierna i en undantagsbestämmelse, ska denna bedömning genomföras i planeringsskedet. Till följd av kopplingen mellan artikel 6.3 i livsmiljödirektivet och artikel 3.2 b i SMB-direktivet ska en formell bedömning under planeringsskedet göras i enlighet med förfarandebestämmelserna i artiklarna 4–9 i SMB-direktivet. Den hänskjutande domstolen kan inte godta argumentet att lagstiftaren genom den konkreta utformningen av undantagsbestämmelserna i landskapsskyddsförordningen redan har slagit fast att verksamheterna som är undantagna, i den specifika form som de ännu tillåts, inte strider mot

försämringsförbudet enligt artikel 6.2 i livsmiljödirektivet. Det framgår inte heller av handlingarna i målet att en sådan bedömning skulle skett.

- 17 Fråga 4: Det kan konstateras att de verksamheter som godkänts i skyddsområdet "Bäche im Artland" genom landskapsskyddsförordningen, nämligen bevarande av vattendrag, fiske, markanvändning för jordbruksändamål och skogsbruk har utövats på området under lång tid, redan innan området på förslag av Förbundsrepubliken Tyskland togs upp av kommissionen i förteckningen över områden av gemenskapsintresse enligt artikel 4.2 tredje stycket i livsmiljödirektivet, och området därefter utsågs till ett särskilt bevarandeområde enligt artikel 4.4 i livsmiljödirektivet genom den nu omtvistade landskapsskyddsförordningen. Vidare torde de begränsningar som föreskrivs i landskapsskyddsförordningen innebära att det inte längre är möjligt att intensifiera eller utvidga de godkända verksamheterna.
- 18 Härav kan man å ena sidan dra slutsatsen att det åtminstone är möjligt för områdets nuvarande bevarandestatus att utvecklas, även med den fortsatta påverkan av de aktuella verksamheterna. Å andra sidan anser den hänskjutande domstolen att det är oklart i vilken mån som det i detta sammanhang är nödvändigt att ta hänsyn till EU-domstolens rättspraxis rörande en befrielse från skyldigheten att genomföra en bedömning av konsekvenserna i den mening som avses i artikel 6.3 i livsmiljödirektivet på individuell projektnivå, eller i fall där verksamheter ska anses som enskilda projekt, vilka utmärks av att vara återkommande på samma platser och under samma villkor (se dom av den 7 november 2018, Coöperatie Mobilisation for the Environment m.fl., C-293/17 och C-294/17, EU:C:2018:882, punkt 81 och följande punkter).
- 19 Fråga 5: För att en plan eller ett program ska klassificeras som en åtgärd i vilken användningen av små områden på lokal nivå fastställs, föreskriver EU-domstolens rättspraxis att planen utarbetas och/eller antas av en myndighet på lokal nivå, och att det berörda områdets storlek liten i förhållande till den lokala myndighetens geografiska behörighetsområde (dom av den 21 december 2016, Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, punkt 68). I detta hänseende har Landkreis Osnabrück anfört att skyddsområdet "Bäche im Artland" är cirka 1 095 hektar (10,95 kvadratkilometer) stort, medan Landkreis Osnabrück har en yta på cirka 2 121 kvadratkilometer. Om man tillämpar ett rent kvantitativt kriterium är det emellertid sannolikt att majoriteten av skyddsområden skulle klassificeras som små områden i den mening som avses i artikel 3.3 i SMB-direktivet.
- 20 Om man anser att villkoren i artikel 3.3 i SMB-direktivet är uppfyllda behöver det klargöras huruvida den nationella myndigheten har en skyldighet att fastställa att [genomförandet av en plan eller ett program] kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Den hänskjutande domstolen anser att det, när ett Natura 2000-område utses, till följd av den unionsrättsliga skyddsstatusen i samband med att området tas upp i förteckningen över områden av gemenskapsintresse, även i regel kan presumeras att betydande miljöpåverkan kommer att föreligga om det berörda

området är ett litet område på lokal nivå i den mening som avses i artikel 3.3 i SMB-direktivet.

- 21 Fråga 6: Svaret på frågan är i förevarande mål beroende av huruvida åsidosättandet av skyldigheten att genomföra en strategisk miljöbedömning kan påverka giltigheten av hela planen eller endast delar av planen enligt unionsrätten. För övrigt har svaret på denna fråga stor praktisk betydelse för de myndigheter som utarbetar och antar planer i den mening som avses i SMB-direktivet.
- 22 Fråga 7: Den hänskjutande domstolen har bitt EU-domstolen att klargöra huruvida dess överväganden avseende genomförandet av en miljökonsekvensbedömning i efterhand som en legaliseringsåtgärd för konkreta projekt i den mening som avses i direktivet om miljökonsekvensbedömning (nedan kallat MKB-direktivet) även kan överföras på planer och program enligt SMB-direktivet, då de sistnämnda är mer allmänt utformade och då det, vid antagandet av dem, finns ett större utrymme för skönmässig bedömning än vid godkännande av konkreta projekt i den mening som avses i MKB-direktivet. Resultaten av en miljöbedömning, med beaktande av bestämmelserna i artiklarna 4–9 i SMB-direktivet, påverkar på ett avgörande sätt handlingsutrymmet vid antagandet av ett allmänt utformat program eller plan i den mening som avses i SMB-direktivet. Det innebär att det i allmänhet också är möjligt att göra väsentliga ändringar i en plan eller ett program som redan har antagits när en miljöbedömning ”med ovisst resultat” genomförs i efterhand. Detta talar för att en utebliven miljöbedömning av en plan eller ett program enligt artiklarna 4–9 i SMB-direktivet inte kan avhjälpas i efterhand när planen eller programmet antagits, i motsats till vad som gäller i det enskilda fallet för miljöbedömningar för verksamhetsorienterade projekt enligt artiklarna 4–10 i MKB-direktivet. Tvärtom anses det vara fråga om en ny plan eller ett nytt program, och en miljöbedömning ska utföras under utarbetandet och innan planen eller programmet antas enligt artiklarna 4–9 i SMB-direktivet.
- 23 Om förfarandet för att genomföra en SMB även kan genomföras i efterhand för en plan eller ett program, utan att det krävs att en ny plan eller ett nytt program antas, uppkommer frågan huruvida detta endast kan ske under samma restriktiva förutsättningar som när en miljökonsekvensbedömning beträffande ett projekt enligt MKB-direktivet genomförs i efterhand.